

Člověk – obraz Boží

Kdo je člověk? Kde se tu vzal a kam směřuje? Co je smyslem jeho bytí? Tyto až filosofické otázky zajímaly hloubavě lidstvo jistě odnepaměti. Přemýšlivý člověk se nespokojí se schématem narození – život – smrt. Chce vědět více: Proč to všechno, jaký to má smysl, kdo jsem? A různé směry a filosofie se pokoušely podat odpověď na tyto otázky. Také Bible se zamýšlí nad těmito otázkami a podává odpověď. To biblické svědectví nám zanechal **dvojí záznam** o vzniku člověka.

Genesis 1,26-31 a 2,4-9

Vidíme, že popisu lidského původu jsou věnovány dvě zprávy – trochu od sebe odlišné a navzájem se doplňující. Každá z nich chce zdůraznit určitý důležitý prvek. Než si těchto rozdílů všimneme podrobněji, podívejme se nejprve na to, co je oběma těm zprávám **společné**. Je to základ všeho biblického pojednání o člověku; a tj., že člověk byl stvořen: „*Bůh stvořil člověka...*“ To je základním stavebním kamenem celé lidské existence z pohledu Bible. Člověk není výsledek náhody či nějakého přírodního procesu, ale vděčí za svou existenci Stvořiteli. To je velmi povzbuzující a radostné, dodává to životu nové rozměry. Myšlenka, že člověk existuje jenom proto, že ho sem „vyplivl“ nějaký přírodní proces je dosti skličující. Oč slavnější je vědomí, že jsem zde proto, že mě ti někdo chtěl mít. „*Bůh stvořil člověka...*“, tak jistě a samozřejmě počítají bibličtí autoři s tím, že život není náhoda, ale že má svůj původ a cíl v Boží touze mít zde člověka. A to ne jako nějakou hračku či poskoka, ale jako blízkého přítele, jako milované dítě.

Tak to je společné a základní, co spojuje obě ty zprávy o vzniku člověka. Ale přesto každá ta zpráva obsahuje také určité **specifikum**, zvláštní důraz. Podívejme se nyní na ten záznam z 1. kapitoly knihy Genesis. Ve verši 26. zaznívá Boží slavnostní rozhodnutí: „*I řekl Bůh: Učínme člověka, aby byl naším **obrazem** podle naší **podoby**.*“ Povšimněme si toho, co zde Hospodin říká o člověku. Člověk má být Božím **OBRAZEM**, podle jeho **PODOBY**. Tak se poté také stalo (v. 27). V celé Bibli je velmi přísně zakazováno jakékoliv zpodobňování Boha. Dokonce v základech Božích přikázání – v Desateru – zaznívá jednoznačný zákaz zobrazovat Boha (Ex 20,4). Boha nejenže není možno vystihnout a zobrazit, ale vždy také hrozilo, že člověku se takové případné zobrazení stane bližším než Bůh sám a bude se tomu klanět a sloužit. Ale přece se Bůh sám postaral o legitimní svůj obraz, a tím je člověk. Na něm samém, na muži a ženě, mělo být vidět kdo je Bůh a jaký je Bůh. Člověk měl na sobě nést něco jako Boží pečeť. Měl celou svou existencí vyjadřovat něco z Boží spravedlnosti, lásky, čistoty, svatosti.

Toto Boží rozhodnutí stvořit člověka jako svůj vlastní obraz dává člověku velikou důstojnost v celém ostatním tvorstvu. Už jen při letmém přečtení popisu toho, jak Bůh tvořil je jasné, že ničemu, ani živému ani neživému, se nedostalo takového privilegia. Ani šimpanz ani smrk či kámen nejsou Božím obrazem. Tím je jen člověk, muž a žena. Přes vnější podobu a shodné rysy (zejména s primáty) je člověk přeci jen jiný. Je Božím obrazem – to jej od zvířecí i jiné říše odděluje ze všeho nejvíce. Toto výjimečné a přední postavení člověka mezi ostatními tvory je podepřeno také tím, že člověka si Bůh ve svém stvořitelském plánu nechal až na konec a zvláště se mu věnuje. Popisu stvoření člověka je věnováno mnohem více místa než všemu ostatnímu. Dokonce je popsáno dvakrát. Dále je také to určité přední postavení člověka podtrženo Božím příkazem: „*Plodte a množte se a naplňte zemi.*“ Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým...“ A tato sláva a vznešenost člověka není dána tím, že by si ji vydobyl na na kolbišti evolučního vývoje, že by se jako silnější a schopnější druh rychleji vyvinul a zaujal dominantní postavení. Podle svědectví Bible bylo člověku jeho určité prvenství darováno; dáno do vínku už na samém počátku, kdy se Bůh rozhodl člověka zde mít, žít s ním a těšit se z něho. Tolik k té první zprávě: Člověk jako obraz Boží.

Podívejme se nyní na tu druhou zprávu, která zdůrazňuje zase něco dalšího a trochu vyvažuje tu první. V té první zprávě jsme viděli člověka ověčeného gloriolou vznešeností předního postavení v tvorstvu. A člověk by mohl být v pokušení si přivlastnit jakoby jen toto. Člověk – pán tvorstva; člověk – to zní hrdě. Někdy se tento, jinak oprávněný, důraz na lidskou vznešenost přežene. Někdy jako celek i jako jednotlivci ztrácíme soudnost. opojení vědou, výzkumy, úspěchy, myslitelstvím ze sebe děláme bohy na zemi. zemi, kterou bychom měli opanovat (v tom dobrém slovy smyslu jako správcové) často spíše znásilňujeme a vykořisťujeme. Přehnané titánství, velikášství člověka už napáchalo mnoho a mnoho škody na zemi. A aby Bůh předešel tomuto zneužití lidské přednosti, nechal zaznamenat i konstatování, že „*vytvořil...člověka, **prach ze země**, a vdechl mu v **chřtípí dech života**. Tak se stal člověk **duší živou**.*“ Toto vyjádření uvádí člověka pokoušeného bohorovnými myšlenkami do patřičných mezí. Ano, na jedné straně důstojný obraz Boží, ale na druhé straně nic víc než prach ze země. Na člověku není samo o sobě nic vznešeného a slavného, dokonce ani životaschopného. Je cele závislý na Božím dechu, který jej oživuje.

Tak by měl mít člověk na zřeteli obojí, tu svou jedinečnost, důstojnost, kterou mu dává to, že je nositelem Božího obrazu, ale mít i pokorného ducha. nejsme svrchovanými pány. Jsme jen správci stvoření, sami prach ze země, zodpovědní svému Tvůrci. Oba tyto důrazy skloubil David ve svém žalmu (Ž 8,5-9). Na jedné straně „*Co je člověk...?*“ Vždyť na něm není nic tak úžasného. Ale na druhé straně: „*Korunuješ ho slávou a důstojností...*“

Když ovšem hovoříme o člověku jako o slavném Božím obraze, samozřejmě omezeném tou naší zemskostí, prachovitostí, slabostí, pak musíme konstatovat jednu velice politováníhodnou skutečnost. Ty naše dvě zprávy o stvoření totiž popisují situaci člověka před jeho pádem do hříchu. Avšak už v Adamovi a Evě ukazuje lidstvo Bohu záda a vydává se vlastním směrem, nezávisle na svém tvůrci. A my se musíme ptát jak je to s tím Božím obrazem v člověku

dnes. Je stále člověk Božím obrazem? A je člověk, který se vědomě Bohu vzpírá stále Božím obrazem? Nestal se místo Božího obrazu spíše karikaturou Boha, znetvořenou podobou?

Podle svědectví Bible můžeme říci, že i po pádu zůstává do určité míry člověk Božím obrazem. Například Jakub ve svém listě hovoří o tom, že člověk užívá svého jazyka k tomu, aby chválil Boha, ale zároveň aby proklínal lidi, „*kteří byli stvořeni k Boží podobě*“ (Jk 3,9). A i na jiných místech Bible se dozvídáme, že se s člověkem stále počítá jako s Božím obrazem. A na lidském životě skutečně často vidíme mnoho dobrého. Ale chceme-li být poctiví, musíme také uznat, že ten Boží obraz v nás byl velmi potlačen a zdeformován. Jak například zpřítomňuje a zobrazuje Boha násilí, sobectví, chamtivost, lakomství, nenávisť či pomluvy? Na tom je pramálo z Boží podoby.

Nový zákon nás ale ujišťuje, že je tu někdo, kdo je nezkresleným, pravým, nepokřiveným a plným vyjádřením a obrazem živého Boha. V listu Koloským čteme o Ježíši Kristu: „*On je obraz Boha neviditelného*“ (1,15). A ruku v ruce s tím jde svědectví listu Židům: „*On je odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty*“ (1,3). Hříšný člověk je jako televizor, který vydává zrnitý, přeskakující obraz. Svým hříchem se odpojil od Božího „signálu“ a „zrní“. Ovšem Kristus, Boží Syn, je nositelem čistého a nerušeného Božího obrazu. A to tak čistého a jasného, že mohl apoštolu Filipovi říci: „*Kdo vidí mně, vidí Otce*“ (J 14,9). A zvěst Božího slova zní, že ten porušený Boží obraz v nás se může a má začít obnovovat, a to ve spojení s Kristem, v pokání, víře a následování Krista. Ježíš chce přistupovat k rozrzněným obrazovkám našeho života a ladit je do čiré podoby Boží. V podobném duchu se nesou i výzvy apoštola Pavla: „*Neobelhávejte jeden druhého, svlechte se sebe starého člověka i s jeho skutky a oblecte nového, který dochází pravého poznání, když se obnovuje podle obrazu svého Stvořitele*“ (Ko 3,9-10), nebo: „*Odložte dřívější způsob života, staré lidství, které hyne klamnými vášněmi, obnovte se duchovním smýšlením, oblecte nové lidství, stvořené k Božímu obrazu ve spravedlnosti a svatosti pravdy*“ (Ef 4,22-24). Apoštol vybízí obléci „nové lidství“, obnovené podle Božího vzoru. A to je možné jen ve spojení s Kristem. Zde na zemi s tím nebudeme nikdy cele hotovi. Stále budeme mít na čem pracovat, ale přece můžeme a máme růst v obraz Boží. Jednou bude naše „vyladění“ úplné: „*Milování, nyní jsme děti Boží; a ještě nevyšlo najevo, co budeme! Víme však, až se zjeví, že mu budeme podobní, protože ho spatříme takového, jaký jest*“ (1J 3,2).

M. Žemlička, v Praze 13.8.06